

KATSAUS 30 -VUOTIAAN HISTORIAAN

Vuoden 2020 aikana Mieli Meri-Lapin Mielenterveys ry viettää 30 -vuotisen toimintansa juhluvuotta.

Kriisikeskus Turvapoijun avajaisia vietettiin 02.05.1990. Yhdistyksen puheenjohtaja Elsa ja kriisityöntekijä Jukka toivottivat vieraat tervetulleiksi. Alla logo ja osoite.

Yhdistyksen nimi oli perustamisvaiheessa Länsi-Pohjan Mielenterveysseura ry. Sen perustivat Kemissä 1980 -luvun lopussa ja -90 -luvun alussa mielenterveyspalveluissa vaikuttaneet työntekijät Kemin kaupungin sosiaalijohtajan tukemana.

Elsa ja Jyrki Keränen sekä Pentti Heikkinen mm. olivat tärkeitä toiminnan alussa vaikuttaneita henkilöitä. Kuvassa myös psykologi Markku Sutela (vas.), joka toimi Kriisikeskus Turvapoijun ensimmäisenä johtajana.

Länsi-Pohjan Mielenterveysseura ry perustettiin taustayhteisöksi kriisikeskustoiminnalle, jota Suomen Mielenterveysseura lähti levittämään maakuntiin.

Helsinkiin oli avattu jo 1970-luvun alussa SOS-kriisikeskus, jonka perustamisen taustalla vaikutti huoli monista ongelmista, jotka pahimmillaan johtivat itsemurhaan. Kriisikeskus Turvapoiju avasi ovensa, toisena maakunnallisena kriisikeskuksena, 2.5.1990. Myös Suomen Mielenterveysseuran silloinen toiminnanjohtaja Pirkko Lahti (kuva) osallistui avajaisiin.

Tänään Mieli ry:n kriisikeskusverkostoon kuuluu jo 22 kriisikeskusta ympäri Suomea. Lisäksi Lapin Ensi- ja Turvakodin yhteydessä toimiva Lapin kriisikeskus tekee tiivistä yhteistyötä Mieli ry:n kriisikeskusverkoston kanssa.

Pohjois-Suomessa järjestölähtöistä kriisiapua tarjoavien kriisikeskusten työnjako on seuraava: Kriisikeskus Turvapoijun toiminta-alueeseen kuuluvat Meri-Lapin kunnat sekä Ylitornio. Rovaniemeltä toimiva Lapin kriisikeskus tarjoaa järjestölähtöistä kriisiapua muille Lapin kunnille.

Kriisikeskus Turvapoijusta käsin on 30 toimintavuoden aikana toteutettu monenlaista kehittämis- ja muuta toimintaa Länsi-Pohjan kuntien alueella. Kaikki on ajassa; kuluneiden vuosien ja eri 10 -lukujen kehittämistarpeet ovat näkyneet yhdistyksen toiminnassa ja kehittämishankkeissa.

1990 -luvun alkupuolella Suomessa aloitettiin ja kehitettiin Jälkipuintityötä (Deprifing). Länsi-Pohjassa Kriisikeskus Turvapoijun yhteyteen perustettiin v. 1995 Jälkipuintityön moniammatillinen työryhmä, johon kuuluivat pappi, psykologi, sosiaalityöntekijöitä, kriisityöntekijöitä, psykiatrisia sairaanhoitajia ja mielenterveyshoitajia. Kyseinen työryhmä toteutti esimerkiksi vuoden 1995 aikana 80 jälkipuinti-istuntoa. Lainsäädäntö -muutosten jälkeen psykososiaalisen tuen järjestäminen kriisitapahtumien jälkeen on tänä päivänä kuntien tehtävä.

Mielenterveyden ensiapu- ja kriisikeskustoimintaan saatiin RAY:ltä kohdennettu avustus (Ak-avustus) vuodesta 1996 lähtien, mikä merkitsi toiminnan vakiintumista. Samana vuonna solmittiin Länsi-Pohjan kuntien kanssa ostopalvelusopimukset Kriisi- ja turva-asumisesta, joka toiminta jatkui lokakuuhun 2015. Vuoden 2015 alusta tuli voimaan Laki Turvakodeista ja valtio alkoi rahoittaa turvakotitoimintaa. Tämä oli vaikuttamassa siihen, että kriisi- ja turva-asumistoiminta päättyi osana Kriisikeskus Turvapoijun toimintaa. Toimintamme ei täyttänyt Lain vaatimia kriteereitä Turvakodille. Tänä päivänä turvakodin tarpeessa olevat ihmiset hakeutuvat joko Lapin tai Oulun Ensi- ja turvakodin yhteydessä oleviin Turvakoteihin. Oman Turvakodin tarve on Meri-Lapissa kyllä vahvasti näyttäytynyt sen jälkeen, kun kriisi- ja turva-

asumisen mahdollisuus Turvapoijun yhteydessä päättyi. Laissa määritelty etäturvakotikin pitäisi perustaa sellaisen toiminnan yhteyteen, johon on mahdollisuus hakeutua 24/7. Lapin Ensi- ja turvakoti sekä Kriisikeskus Turvapoiju ovat pyrkineet löytämään alueelta sopivaa toimijaa Turvakodille.

Nuori Selviytyjä -projekti (vv. 1995-1998, RAY), Ulkomaalaisten kriisiasemaprojekti (vv. 1996-1998, RAY) ja Pitkäaikaistyöttömien työllistämiprojekti (vv. 1998-2000, RAY ja Työhallinto) sekä Tuetun asumisen projekti (vv. 1998-2000, RAY) kertovat -90 -luvun kehittämistarpeista. Tänäpäin järjestölähtöistä tukea nuorille tarjoaa mm. Luotolan Nuoret. Maahanmuuttajien kohtaamisia ja tukea mahdollistaa Kemissä Toivola-Luotolan Settlementin Mikseri -kohtaamispaikka, jonka hankkeen projektisuunnitelman laatimisessa Kriisikeskus Turvapoijun toiminnanjohtaja oli aktiivisesti mukana. Pitkäaikaistyöttömien työllistämistä tukevat samoin muut toimijat - kunnat ja Työhönvalmennussäätiöt - ja tuettu asuminen on kuntien tehtävää.

Vuosien 2000 – 2010 aikana kehitettiin yhdistyksen vapaaehtoistoimintaa; Vapaaehtoistyön kehittämisprojekti (vv. 2001-2005, RAY). Kriisikeskus Turvapoijun mahdollistamaan vapaaehtoistyöhön on kuluneen 30 vuoden aikana osallistunut karkeasti arvioiden noin 1000 eri henkilöä. Ensimmäisinä toimintavuosina vapaaehtoistyöntekijät päivystivät valtakunnallisessa kriisipuhelimessa viikon jokaisena päivänä. Viime vuosina Turvapoijussa on toiminut noin 50 vapaaehtoistyöntekijää. He päivystävät Mieli ry:n koordinoimassa Valtakunnallisessa kriisipuhelimessa kahtena päivänä viikossa 3 tuntia kerrallaan. Osalla vapaaehtoisista on henkilökohtainen tukisuhde, ja muutama osallistuu vertaistukiryhmien ohjaamiseen. Kriisikeskus Turvapoijun vapaaehtoistoimintaan hakeutuvat haastatellaan ja koulutetaan. Koulutus kestää noin 35 tuntia. Vuoden 2014 aikana koulutettiin ensimmäiset Kulttuuri- ja liikuntakaverit, heidän koulutuksensa on lyhyempi (14 h).

Koulun ja kodin yhteistyöprojektin (vv. 2003-2006, RAY) avulla kehitettiin ja kokeiltiin uusia toimintamuotoja koulun ja kodin yhteistyöhön. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan interventioprojekti (vv. 2004-2008, RAY) toi alueelle uutta osaamista perhe- ja lähisuhdeväkivalta -tilanteiden kohtaamiseen; luotiin ja kokeiltiin myös yhteisiä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja.

2000 -luvun alussa kriisikeskusverkostossa aloitettiin verkkoauttaminen. Turvapoijussa verkkoauttamiseen on osallistuttu vuodesta 2002 alkaen.

Perheväkivallan interventioprojekti nosti esille lapsiperheiden ennaltaehkäisevän avun tarpeen. Siivet -projektin (vv. 2012-2015) avulla kehitettiin yhteistyössä mm. kuntien neuvoloiden terveydenhoitajien kanssa perhevalmennuksen sisältöjä ja tuotiin alueelle eroneuvopalveluita, Eroneuvoillat ja Vanhemmanneuvo -ryhmät. Muuten 2010 -luvulla on keskitytty järjestölähtöisen kriisiauttamisen sisältöjen kehittämiseen myös erilaisin ryhmätoiminnoin ja vapaaehtoistoiminnan muotojen moninaistamiseen. Maaliskuussa 2015 yhdistyksen nimi muuttui Meri-Lapin Mielenterveysseura ry:ksi.

Vuoden 2020 aikana on suunnitelmassa järjestää monenlaisia ammatillisesti ohjattuja vertaistukiryhmiä. Asiakasmäärät järjestölähtöisessä kriisiavussa ovat joka vuosi nousseet. Vuoden 2019 aikana Kriisikeskus Turvapoijun tarjoamaa keskusteluapua käytti 351 uutta asiakasta. Parisuhdeongelmat, parisuhteen päättyminen, läheisen kuolema ovat useimmin

syynä hakeutua saamaan apua Turvapoijusta, jossa työskentelee kriisityössä kolme (3) sosiaali- ja terveysalan ammattilaista.

Yhdistyksen uusi nimi vahvistettiin vuoden 2019 kokouksissa. Mieli Meri-Lapin mielenterveys ry tuottaa alueen kunnille myös sosiaali- ja potilasasiamiespalvelut. Sosiaaliasiamies -tehtävä on hoidettu yhdistyksessä Asiakaslain voimaantulosta, vuodesta 2001 lähtien. Potilasasiamiespalvelut siirtyivät yhdistyksen palvelutuotantoon vuoden 2005 aikana. Tänäpä sosiaali- ja potilasasiamiestehtävää hoitaa yksi työntekijä. Lisäksi yhdistys toteuttaa perustehtävänsä myös työllistämällä nuoren tai osatyökykyisen, STEA:n Paikka auki -avustusohjelman mahdollistamana, Järjestötyöntekijän tehtävään.

”Viisaita ovat sellaiset teot ja ajatukset, jotka rakentavat hyvinvointia mahdollisimman monille, mahdollisimman laajasti ja mahdollisimman kauaskantoisesti” (Spännäri & Kallio, 2020). Kriisikeskusverkoston perustaminen oli viisas ajatus ja teko. Mieli ry:n koordinoima järjestölähtöinen kriisiauttaminen on kaikessa moninaisuudessaan mielenterveyttä edistävää, ennaltaehkäisevää ja etsivää mielenterveystyötä.

Kaisa Lauri
toiminnanjohtaja